

1 הגמרא מקשה על דברי המקושן: וְלִמְעֻמְרֵךְ – ולשיטתך אתה, אף
2 שהסברת את דברי הרישא לפי רבי יוחנן, אולם הסיפא האומרת
3 שכל שְׁלֵא הִיָּה פְסוּלוֹ בְקוֹדֶשׁ, כלומר שפסול הוא מצד עצמו,
4 מטמא בבית הבליעה, לְאִיתוּי מֵאִי – מזה באה לרבות, וכיצד תבאר
5 אותה. הגמרא דוחה את דברי המקושן: אֲלָא ודאי תאמר שה'כל'
6 האמור בסיפא מרבה אופן אחר, כדלהלן, ועל כן נובל לומר זאת גם
7 לגבי ה'כל' האמור ברישא ושוב אין עוד צורך לומר שהוא מרבה
8 זרות, וכך נאמר, שה'כל' האמור בְרִישָׁא בא לְאִיתוּי [לרבות]
9 שְׁחִימָת עוֹף קְדָשִׁים בְּפָנִים העזרה, שאף שלא נתקיימה בעוף מליקה
10 כלל ולא נאסר עלה על המזבח ירד, מכל מקום אינו מטמא בבית הבליעה,
11 וה'כל' האמור בסיפא בא לְאִיתוּי [לרבות] מְלִיקַת עוֹף חוּלִין
12 בְּחוּץ, שמליקה זו אינה כלום והעוף מטמא בבית הבליעה.
13 הגמרא מסייעת את דברי רבי יוחנן מברייתא: תִּנְיָא בְּוֹתֵיהּ – שנינו
14 בברייתא כדבריו דְרַבִּי יוֹחָנָן, מְלִיקָה זָר או מְלִיקָה פְסוּלָה, כגון בעל
15 מום, וכן הַפִּיגוּל וְהַזוֹתֵר וְהַטְּמֵא בקרבנות העוף, אִין מְטַמְּאִין אֲבִית
16 הַבְּלִיעָה. עוף שמלק זר או בעל מום אינו מטמא, משום שהם כשרים
17 בשחיטה וזר גם בבמה. פיגול בעוף אינו מטמא, משום שעבודות
18 הקרבן נחשבות עבודות בכדי להשלים בו את דין הפיגול שיהיה
19 אוכלו חייב כרת. נותר וטמא בעוף אינם מטמאים, משום שכבר היתה
20 מליקתם כהוגן ויצאו מידי נבילה, ואף שאחר כך נפסל הקרבן, אינו
21 חוזר ונאסר וטמא למפרע.
22 הגמרא מביאה חילוק בין קמיצת זר לבין מליקת זר: אָמַר רַבִּי יֶצְחָק,
23 שְׂמֻעְתִּי שְׂתִים [שתי הלכות] בדין פסולים שעלו על המזבח, אֶהֱת
24 אודות קְמִיצַת זָר במנחה, וְאֶהֱת אודות מְלִיקַת זָר בעוף, שֶׁאֶהֱת מִזֶּה
25 אם עלתה על המזבח תָרַד, כיון שפסולה היא, וְאֶהֱת מִזֶּה אם עלתה
26 לֹא תָרַד, אף שהיא פסולה, וְלֹא יִדְעָנָא – ואיני יודע איזו היא
27 מביניהן שתרד ואיזו היא מביניהן שלא תרד.
28 הגמרא מבררת את שמועתו של רבי יצחק: אָמַר הַזְקֵינָה,
29 מִסְתַּבְּרָא שֶׁבְקְמִיצָה שֶׁל זָר שֶׁמַּע רַבִּי יֶצְחָק שֶׁאֵם עֲלָתָה עַל
30 הַמִּזְבֵּחַ שֶׁתָּרַד, וְשֶׁבְמְלִיקָה שֶׁל זָר שֶׁעֲלָתָה עַל הַמִּזְבֵּחַ שֶׁמַּע רַבִּי
31 יֶצְחָק שֶׁלֹּא תָרַד.
32 מקשה הגמרא: מֵאִי שְׁנָא – במה שונה מְלִיקָה שֶׁל זָר, שְׁדִינָה היא
33 שאם עלה בשר העוף שלא ירד, וְיִשְׁנָה לְמִלְקַת זָר בְּבִמָּה, וכאמור
34 לעיל (סו), קְמִיצָה שֶׁל זָר נְמִי – גם כן וְיִשְׁנָה בְּבִמָּה, שהרי אין דין
35 כהונה בבמה כלל. ואם באת לומר שמליקת זר שעלתה לא תרד
36 מטעם זה, אף בקמיצת זר עליו לומר כן. וְכִי תִימָא – ואם תאמר
37 שאין ללמוד קמיצת זר בבמה, משום שדעת האומר שקמיצת זר לא
38 תרד היא שֶׁאִין מְנַחָה קְרִיבָה בְּבִמָּה כלל, ועל כן אין לנו מקור
39 להכשיר קמיצת זר, אם כן גם מליקת זר תרד, שהלא לשיטה זו אִין
40 עוֹפוֹת נְמִי – גם כן בְּבִמָּה, ואין לנו מקור להכשיר מליקת זר, וְדָאֻמַּר
41 רַב שְׁשֵׁת, לְדַבְרֵי הָאוֹמֵר שֶׁיֵּשׁ מְנַחָה בְּבִמָּה, גַּם יֵשׁ עוֹפוֹת בְּבִמָּה,
42 ואילו לְדַבְרֵי הָאוֹמֵר שֶׁאִין מְנַחָה קְרִיבָה בְּבִמָּה, גַּם אִין עוֹפוֹת
43 קְרִיבִים בַּהּ, מֵאִי מְעָמָא – מהו טעמו של האומר שאין עופות ומנחות
44 קרבים בבמה, משום שנאמר בתורה (שמות כד ה) בבמה שבנה משה
45 בהר סיני, וַיִּשְׁלַח אֶת נְעָרָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עֲלֵת וַיִּזְבְּחוּ זִבְחִים
46 שְׁלָמִים לַה' פְּרִים, וַיֵּשׁ לְדָרוֹשׁ מִהַכְּתוּב שֶׁקְרִיבִים בְּבִמָּה 'זִבְחִים' וְלֹא
47 מְנַחֹת 'זִבְחִים' וְלֹא עוֹפוֹת. ואם כן, מה ראה חזקיה לחלק בין
48 קמיצה למליקה.
49 מתרצת הגמרא: אכן מה שמליקה לא תרד, הרי זה משום שהיא
50 כשרה בבמה, אמנם מה שקמיצה תרד אל תאמר שטעם הדבר הוא
51 משום שאין מנחה בבמה, שאם כך יקשה שהסובר כן סובר שגם אין
52 עופות בבמה, אֲלָא אֵימָא – כך תאמר, מה שקמיצה תרד הרי זה
53 משום שאין קידוש בכלי שרת מנחה בְּבִמָּה בְּבִמָּה, ואין ללמוד מנחה
54 שיש בה קידוש בכלי שרת, דהיינו מנחה הקריבה במקדש, ממנחה
55 שאין בה קידוש בכלי שרת, דהיינו מנחה הקריבה בבמה, שזו
56 שבמקדש כיון שנתקדשה בכלי שרת נפסלת במעשה הזר, ואין לנו
57 מקום שמצינו שמנחה כיוצא בזה כשרה.

58 שנינו במשנה: מְלִק בְּשִׁמְאָל או בְּלִלָה כו' אינו מטמאות בבית
59 הבליעה.
60 הגמרא מבררת את מקור הדין שגם עוף שנמלק ונפסל, אינו מטמא
61 בבית הבליעה: תִּנְיָא בְּרִישָׁא, יָבֹול הייתי לומר שְׁתֵּהָא מְלִיקָה
62 [עוף הנמלק] שְׁהִיא נְעֻשִׁית לְפָנִים העזרה מְטַמְּאָה בְּנִדְרִים בְּבִית
63 הַבְּלִיעָה, כדן כל נבלת עוף טהור, תִּלְמוּד ל'זֵמֶר' (ויקרא יז טו) 'וְכָל נֶפֶשׁ
64 אֲשֶׁר תֹּאכַל נְבִלָה וְטֶרֶף בְּאֶרְצְךָ וּבְגֵר וּכְבֵּשׁ בְּגִדְיוֹ וְרִחַץ בְּמִים וְטָמֵא
65 עַד הָעֶרֶב וְטָהַר', ופסוק זה מדבר בנבלת עוף טהור, שהרי נבלת
66 בהמה מטמאת במגע ובמשא אף בלא שאכלה, ובא הכתוב ללמד
67 שנבלת עוף טהור מטמאת באכילתה, וממה שאמרה התורה 'נבלה'
68 יש להתייר עוף הנמלק ונפסל שאינו מטמא.
69 הגמרא מפסיקה את דברי הברייתא בכדי לתמוה על דבריה. שואלת
70 הגמרא: מנין לך ללמוד מכך שעוף הנמלק ונפסל אינו מטמא, ושמה
71 הָא נְמִי – גם זה, עוף שנפסל, נְבִלָה הִיא, שלא התירה תורה אלא
72 עוף שנמלק כדינו ולא עוף שנפסל.
73 הגמרא מגיחה את דברי הברייתא. אומרת הגמרא: אֲלָא כך יש לתקן
74 בדברי הברייתא, תִּלְמוּד ל'זֵמֶר מְרִיפָה', ודאי שלא בא הכתוב לומר
75 שטריפה מטמאת, וכמבואר בגמרא להלן (ע"ה), אלא בא הכתוב ללמד
76 שרק נבילה שהיא כטריפה מטמאת ולא נבילה שאינה כטריפה, ועל
77 כן יש לדרוש ולומר מַה מְרִיפָה שְׁאִין הַטְּרֹפֹת מְתַרְתָּ אֶת הָאִיפּוֹר,
78 כלומר, ששום איסור לא ניתר על ידי שנעשתה טריפה, אִף כֵּן נבלת
79 עוף טהור מטמאת בבית הבליעה כְּשֶׁאִין מְתַרְתָּ אֶת הָאִיפּוֹר, כלומר,
80 כששום איסור לא הותר על ידי שנתנבלה, יֵצֵא מכלל זה מְלִיקָה
81 שְׁהִיא נְעֻשִׁית בעוף קדשים לְפָנִים [בעזרה], ואפילו היתה המליקה
82 פסולה, שְׁהוֹאִיל וְהִיא מְתַרְתָּ אֶת הָאִיפּוֹר למזבח שהיה לעוף בחייו,
83 שעל ידי המליקה דינו הוא שאם עלה על המזבח לא ירד, שְׁאִין העוף
84 מְטַמְּא בְּנִדְרִים בְּבִית הַבְּלִיעָה. הַבֵּיא הַמּוֹלֵק (ק"ן חפ"ז) הוא סימן
85 לדינים דלהלן] עוף קְדָשִׁים מִבְּחוּץ לעזרה, שאין מליקתו כלום ואם
86 עלה ירד לפי שאין מליקה אלא בעזרה, וּמוֹלֵק עוֹף חוּלִין בֵּין מִבְּפָנִים
87 [בעזרה] וּבֵין מִבְּחוּץ לעזרה, שאין מליקתו כלום ואם עלה ירד לפי
88 שאין מליקה אלא בקדשים, שְׁהוֹאִיל וְאִין מְתַרְתָּ אֶת הָאִיפּוֹר שאם
89 עלה על המזבח ירד, וכאמור, מְטַמְּאִין בְּנִדְרִים אֲבִית הַבְּלִיעָה.
90 הגמרא מביאה ברייתא אחרת המלמדת דינים נוספים בטומאת בית
91 הבליעה: תִּנְיָא אֲרִיָּה – למדנו ברייתא אחרת, וְכֹול הייתי לומר
92 שְׁתֵּהָא שְׁחִימָת עוֹף חוּלִין הנעשית לְפָנִים, וְכֵן שְׁחִימָת עוֹף קְדָשִׁים
93 בֵּין מִבְּפָנִים וּבֵין מִבְּחוּץ לעזרה, מְטַמְּאָה אֲבִית הַבְּלִיעָה, כיון
94 שפסולים הם, עוף החולין משום שנשחט בעזרה ועוף הקדשים משום
95 שנעשה שלא כדינו במליקה בעזרה, תִּלְמוּד ל'זֵמֶר' (ויקרא יז טו) 'וְכָל
96 נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נְבִלָה וְטֶרֶף בְּאֶרְצְךָ וּבְגֵר וּכְבֵּשׁ בְּגִדְיוֹ וְרִחַץ בְּמִים
97 וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב וְטָהַר' וממה שאמרה התורה 'נבלה' יש להתייר עוף
98 חולין הנשחט בעזרה או עוף קדשים שנשחט בעזרה או מחוץ לעזרה,
99 שאף שפסולים הם, מכל מקום כיון שאינם נבילה שאינם מטמאים.
100 הגמרא מפסיקה את דברי הברייתא בכדי לתמוה על דבריה. שואלת
101 הגמרא: מנין לך ללמוד מכך שעוף חולין או קדשים שנשחט שלא
102 כדינו אינו מטמא, ושמה הָא נְמִי – גם זה, עוף שנפסל, נְבִלָה הִיא,
103 שלא התירה תורה אלא עוף שנשחט או נמלק כדינו ולא עוף שנשחט
104 שלא כדינו, ועוף חולין שנשחט בפנים, או עוף קדשים שנשחט ולא
105 נמלק, כיון שלא נעשו כדינם הרי הם נבילות.
106 הגמרא מגיחה את דברי הברייתא. אומרת הגמרא: אֲלָא כך יש לתקן
107 בדברי הברייתא, תִּלְמוּד ל'זֵמֶר מְרִיפָה', שודאי לא בא הכתוב לגופו
108 וכאמור לעיל, אלא בא ללמד שרק נבילה שהיא כטריפה מטמאת
109 ולא נבילה שאינה כטריפה, ועל כן יש לדרוש ולומר, מַה מְרִיפָה
110 שְׁוֹוֶה באיסורה באופן שהיא בְּפָנִים [בעזרה] בְּבִמָּה, שְׁבִינָה
111 לעזרה, שבין אם טרפה בפנים ובין אם טרפה בחוץ, שְׁוֹוֶה אִף כֵּן
112 נבלות עוף טהור אינן מטמאות אלא כאשר הן שְׁוֹוֶת באופן שהן
113 בְּפָנִים בְּבִמָּה שְׁוֹוֶת מִבְּחוּץ, יֵצֵא מכלל זה שְׁחִימָת עוֹף חוּלִין
114 שנעשתה בְּפָנִים, ושחיתת עוף קְדָשִׁים בֵּין כשהיא נְעֻשִׁית מִבְּפָנִים

וְלֹא־תַעֲלֶה בְּמַעֲלַת עַל־מִזְבְּחִי אֲשֶׁר לֹא־תִגָּלֶה (בג) וְלֹא תִסַּף בְּדַרְגָּיִן עַל מִדְבַּחִי דָלָא תִתְגַּלִּי עֲרוֹתָךְ עָלָיו: פ פ פ

כ"ז - וְלֹא תַעֲלֶה בְּמַעֲלַת • כְּשֶׁאֲתָה בּוֹנֶה כְּכֶשׂ לְמִזְבְּחִי, לֹא תַעֲשֶׂהוּ מֵעֲלוֹת מֵעֲלוֹת, אֲשֶׁלֹּנוֹנ־שׁ בְּלַע"ז, אֲלָא חֲלוּק יִהְיֶה וּמִשְׁפָּע. אֲשֶׁר לֹא תִגָּלֶה עֲרוֹתָךְ • שְׁעַל יְדֵי הַמַּעֲלוֹת אֲתָה צְרִיךְ לְהִרְחִיב פְּסִיעוֹתֶיךָ. וְאָף עַל פִּי שְׂאִינוֹ גְלוֹי עֲרוֹה מִמֶּשׁ, שְׁהָרִי כְּתִיב "וַיַּעֲשֶׂה לָהֶם מִכְּנֶסֶי־בַד", מִכָּל מְקוֹם, הִרְחַבְתָּ הַפְּסִיעוֹת קְרוֹב לְגְלוֹי עֲרוֹה הוּא, וְאֲתָה נֹהֵג בָּהֶם מְנַהֵג בְּזִיוֹן. וְהָרִי דְבָרִים קָל וְחֹמֶר: וּמָה אֲבָנִים הִלְלוּ שְׂאִין בָּהֶם דַּעַת לְהַקְפִּיד עַל בְּזִיוֹנָן, אֲמָרָה תּוֹרָה: הוֹאִיל וַיֵּשׁ בָּהֶם צֶרֶךְ, לֹא תִנְהַג בָּהֶם מְנַהֵג בְּזִיוֹן, חֲכָרְךָ שֶׁהוּא בְּדָמוֹת יוֹצֵרְךָ וּמְקַפִּיד עַל בְּזִיוֹנוֹ, עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה:

ע"ב פסוקים, יונד"ב סימן. חסלת פרשת יתרו

הפטרה לפרשת יתרו נדפסה בעמ' קפח

המשך ביאור למס' זבחים ליום שלישי עמ' א

40 שכאן אינו מטמא כך גם כאן אינו מטמא, ואין דנין דבר שלא
41 בהיקשרו, כגון מליקת קדשים בחוץ שנעשה שלא כדינו להיעשות
42 בפנים, מדבר שבהיקשרו, כגון מליקת קדשים בפנים, שנעשו כדינם,
43 ועל כן אין ללמוד זה מזה.
44 מעתה גם אין ללמוד שחיטת חולין בפנים משחיטת חולין בחוץ,
45 שהרי אין ללמוד שחיטת חולין בפנים שהיא דבר שנעשה שלא
46 כהכשרו וכדינו, משחיטת חולין בחוץ שהיא דבר שנעשה כהכשרו
47 ודינו. אלא ניתן ללמוד שאין בה טומאה באחד משני האופנים
48 הבאים, או משחיטת חולין חולין טריפה בחוץ שגם היא נעשית שלא
49 כהכשרה, או שיש ללמודה בדרך קל וחומר משחיטת קדשים בפנים
50 ונשחיטת קדשים בפנים דינם במליקה ואף על פי כן גם שחיטתם
51 אינה מטמאת וכל שכן חולין בפנים שמעיקרם הם בשחיטה ודאי
52 שלא יטמאון, ולא מההיקש בפנים כבחוץ האמור בברייתא.
53 הגמרא מבררת האם אכן אין למדים דבר שלא בהכשרו מדבר
54 שבהכשרו. מקשה הגמרא: והאם לא למדים דבר שלא בהכשרו
55 מדבר שבהכשרו, והתנא בברייתא, מניין ליוצא מאימורי הקרבנות
56 חוץ לעזרה, שנפסל בכך, שאם עלה למזבח לא ירד, שהרי מצינו
57 שהיוצא מחוץ למקומו קשר בפקות, שלא היה בה פסול זה כלל,
58 וממה שיוצא כשר בבמה למדנו שפסול יוצא במקדש הוא פסול קל,
59 ועל כן אם עלה על המזבח לא ירד. ומברייתא זו שאמרה שאפשר
60 ללמוד מקרבנות האבלה לקרבנות המקדש, ואף שבבמה יוצא הוא
61 כהכשרו ודינו, ואילו במקדש הוא שלא כהכשרו, מוכח שאפשר
62 ללמוד דבר שלא בהכשרו מדבר שבהכשרו.
63 מתרצת הגמרא: התנא בברייתא אצאת תורת העולה - על הפסוק
64 (ויקרא ב) אצאת תורת העולה שריפה לתת תורה אחת לכל העולים
65 למזבח סמיך ליה (סמך את דבריו), שתורת' בא לרבות שכל
66 העולים תורה אחת להם שאפילו הם פסולים, שלא ירדו, וזאת' בא
67 למעט שלא יהא דין זה בכלום, ועל כן יש לחלק ולומר שכל שנפסל
68 אחר שחיטה, כפסול יוצא, שנפסל אחר שכבר נתקדש בהן, או
69 שנפסל בשחיטה אך יש לו היתר במקום אחר, שאם עלה לא ירד,
70 ולא נקט התנא במה אלא כסמך בעלמא, ולעולם אין למדים דבר
71 שלא בהכשרו מדבר שבהכשרו.

משנה

73 המשנה מביאה מחלוקת בדין עוף קדשים שנמלק ונמצא טריפה, אם
74 הוא מטמא בבית הבליעה כדין כל עוף שמת בלא שחיטה ואו שלא
75 נשחט כדינו: מלק עוף ונמצאת שהיא מריפה, רבי מאיר אומר,
76 אינו מטמא בבית הבליעה, ומן הטעם שיתבאר בהמשך,

1 ובין כשהיא נעשית מבחוץ, שהואיל ולא שווו בפנים כבחוץ, וכפי
2 שיתבאר, אין מטמאין בנדרים אבית הבליעה.
3 הגמרא מבררת את דברי הברייתא שאמרה ששחיטת חולין בפנים
4 ושחיטת קדשים בפנים ובחוץ אינם שוים בפנים כבחוץ. מקשה
5 הגמרא: בשלמא - מובן הדבר מה שאמרה הברייתא ששחיטת חולין
6 לא שווו בפנים כבחוץ, היינו שאם נאמר שבפנים יש בו טומאה
7 נמצא שאין שווים בפנים ובחוץ, ועל כן אינו מטמא גם בפנים,
8 שכשם שעוף שנשחט בחוץ שחיטתו פסולה ואין בו טומאה, כך גם
9 עוף שנשחט בפנים שאף ששחיטתו פסולה אין בו טומאה, שאין
10 טומאה אלא באופן שאפשר להשוות בזה פנים חוץ כפי שלמדנו
11 מטריפה שאיסורה שוה בשניהם. אלא מה שאמרה הברייתא שעוף
12 קדשים אינו מטמא בבית הבליעה, בין בחוץ ובין בפנים, משום
13 שאינו שוה בפנים כבחוץ, יש להקשות מדוע אינו שוה, הלא אידי
14 ואידי - זה וזה, בין העוף שנשחט בפנים ובין העוף שנשחט בחוץ,
15 פסולין ניהו (הם) - ונמצא שהם שוים, ומדוע לא יטמאו כאן וכאן.
16 מתרצת הגמרא: אמר רבא, מה שעוף קדשים הנשחט בחוץ אינו
17 מטמא בבית הבליעה, אין זה משום הלימוד האמור בברייתא, אלא
18 סברא הוא, שאם הועילה לו שחיטת חוץ לעזרה, לחייבו עליה פרת
19 משום שוחט קדשים בחוץ, שנאמר (ויקרא יז ג) איש איש מבית
20 ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה או אשר ישחט מחוץ
21 למחנה, ואל פתח אוהל מועד לא יביאו וגו' ונכתת האיש ההוא
22 מקרב עמו, וגו' או אשר ישחט דרשים להלן (ק) לרבות שוחט עוף
23 קדשים בחוץ, ונמצא ששחיטתו שחיטה היא לענין זה, האם לא
24 תועיל לו שחיטה זו לטהרה לעוף זה מירי טומאת נבילה.
25 מבררת הגמרא: אשכחן - כל מה שלמדנו מסברא זו, לטהר עוף
26 קדשים שנשחט מבחוץ לעזרה, אולם עוף קדשים שנשחט בפנים
27 העזרה, מנלן - מנין לנו שאף הוא אינו מטמא. מבארת הגמרא: על
28 כך אומרת הברייתא שאינו מטמא הואיל ואם תטמאנו נמצא שלא
29 שווו בפנים כבחוץ, שבחוץ אינו מטמא ובפנים הוא מטמא, ועל כן
30 יש להשוות פנים חוץ ולומר שגם בפנים אינו מטמא.
31 הגמרא מבררת מדוע לא נאמר כן בכדי לטהר עוף קדשים שנמלק
32 בחוץ. מקשה הגמרא: אי הכי - אם כך, שהכלל לגבי טומאת בית
33 הבליעה הוא שיהיו חוץ שוים, מעתה נאמר שאם מלק עוף
34 קדשים בחוץ נמי (גם כן) לא יטמא, משום דאם תטמאנו נמצא
35 שלא שווו בפנים כבחוץ, שבפנים אינו מטמא (שהרי הוא כדינו),
36 ובחוץ הוא מטמא. מתרצת הגמרא: אמר רב שימי בר אשי, דנין
37 (למדים) דבר שלא בהיקשרו (שלא נעשה כדינו), כגון עוף קדשים
38 שנשחט שלא כדינו להמלק, שלא תטמא, מדבר שלא בהיקשרו,
39 כגון עוף קדשים שנשחט בחוץ שלא כדינו להמלק בפנים, שכשם

58 מְטַהֵר את תְּרִיפְתּוֹ מִטּוֹמְאָתוֹ. ונמצא שמקורו של רבי מאיר אינו
 59 מקל וחומר, שיש לשאול עליו 'דיו לבא מן הדין להיות כנידון', אלא
 60 מהדיקש שאין לדחותו בסברא זו.
 61 הגמרא מבארת את טעמו של רבי יהודה החולק על רבי מאיר.
 62 מבררת הגמרא: וְרַבִּי יְהוּדָה, הסובר שעוף טריפה שנשחט או נמלק
 63 מטמא בבית הבליעה ואין השחיטה או המליקה מטהרות אותו, מֵאִי
 64 מֵעֵמָּא. אומרת הגמרא: אמר רבה, קָרָא אֲשֶׁכַח וְקָדְרַשׁ, נאמר
 65 בפסוק (ויקרא יז טו) וְכָל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נְבִילָה וְטְרִיפָה בְּאֶרֶץ וּבְגֵר
 66 וְכֹכֵס בְּגֵדָיו וְרוֹחֵץ בְּמִים וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב וְטָהַר, ופסוק זה עוסק בנבלת
 67 עוף טהור ובא ללמד שהיא מטמאת בבית הבליעה, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה,
 68 'טְרִיפָה' האמורה בפסוק, לָמָּה נִאֲמְרָהּ, הלא אִם טְרִיפָה נחשבת
 69 שהיא חֵיָה [ובחיים], ואין בה טומאה עד שתמות, ובאה התורה
 70 לומר שטריפה שמתה מטמאת כנבילה, למה הוצרכה התורה לומר
 71 כן, הֲרֵי נְבִילָה אֲמֹרָה כּוּר, וכיון שמתה אפילו לא נטרפה מחיים
 72 הרי היא מטמאת, וְאִם טְרִיפָה אֵינָה חֵיָה ומעת שנטרפה היא נחשבת
 73 כמתה, הֲרֵי הִיא כְּבָלָל נְבִילָה האמורה בפסוק, שהרי מיד שנטרפה
 74 הפכה לנבילה, וודאי ששחיטתה לאחר מכן לא תטהר את הטומאה
 75 שכבר יש בה. אֲלֵא בֵּא הַפְּסוּק לְהֵבִיא טְרִיפָה בְּעוֹף שֶׁשֶׁחֲטָהּ,
 76 שְׁמִטְמָאָה בבית הבליעה, ואין אומרים ששחיטתה מטהרתה, ומשום
 77 שאפילו אם נאמר שטריפה חיה, מיד ירדה עליה טומאת בית
 78 הבליעה, ושוב לא תועיל שחיטתה לטהרה, שאין השחיטה כמקוה
 79 ואינה מטהרת נבילות מטומאתן.
 80 הגמרא דנה בדברים אלה: אָמַר לִיה רַב שִׁיבִי לרבה, אֲלֵא מַעְתָּה
 81 מֵה דִּבְתֵּיב בפסוק (ויקרא יז כד) וְחֶלֶב נְבִילָה וְחֶלֶב מְרִפָה יַעֲשֶׂה לְכָל
 82 מְלֶאכֶה וְאָכַל לא תאכלהו, ובאה התורה ללמד שאף שנבילה
 83 מטמאת מכל מקום חלבה אינו מטמא, הֲתָם נִמְיָ נִימָא – האם גם שם
 84 יש להקשות שאִם טְרִיפָה חֵיָה, והנידון בפסוק הוא על טריפה
 85 שמתה, הֲרֵי נְבִילָה אֲמֹרָה כּוּר שחלבה טהור, וְאִם טְרִיפָה אֵינָה
 86 חֵיָה הֲרֵי הִיא כְּבָלָל נְבִילָה האמורה בפסוק, שהרי מיד שנטרפה
 87 הפכה לנבילה, ומדוע כתבתה התורה, אֲלֵא נאמר מִכּוּר קוֹשֵׁיא זו,
 88 שבא הפסוק לְהֵבִיא טְרִיפָה שֶׁשֶׁחֲטָהּ שְׁחֵלְבָה טָהוֹר, מכך נאמר
 89 וכפי שאמרת לעיל על הפסוק בנבלת עוף טהור, יקשה על כך, שאם
 90 באה התורה ללמד שטריפה שנשחטה חלבה טהור, מְכַלְל – יש לדייק
 91 מִכּוּר דִּהִיא עצמה מִטְמָאָה ורק חלבה טהור, והיתכן לומר כן, וְהָאֵמַר
 92 רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, וְאָמַר לָהּ בְּמַתְנֵינָא תָנָא – ויש אומרים שכן
 93 שנו בברייתא, נאמר בפסוק (ויקרא יא לו) וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר
 94 הִיא לָכֶם לֶאֱכֹלָה הִגַּעַת בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד הָעֶרֶב, ובאה התורה
 95 ללמד שבהמה שמתה מטמאת בטומאת נבילה, וממה שאמרה תורה
 96 'מִן הַבְּהֵמָה' יש לדרוש שִׁמְקָצָת בְּהֵמָה מִטְמָאָה וּמְקָצָת בְּהֵמָה
 97 אֵינָה מִטְמָאָה, כלומר שיש בהמה שמטמאת טומאת נבילה ויש
 98 בהמה שאינה מטמאת טומאת נבילה, וְאִיזוּ זו הבהמה שאין
 99 מטמאת, זו טְרִיפָה שֶׁשֶׁחֲטָהּ, שאף שטריפה היא הועילה שחיטתה
 100 לטהרה מיד נבילה. ומעתה שלמדנו שטריפה ששחטה אין בה
 101 טומאה, ודאי שגם חלבה טהור ולא הוצרכה התורה לטהרו, ולא
 102 לכך בא הכתוב 'חלב טריפה'.
 103 אֲלֵא על כרחך ש'חלב טריפה' מִיַּפְעֵי לִיה [ונצרך] לְמַעוֹטֵי חֵלֶב
 104 בהמה מִטְמָאָה מטהרה זו, ולדרוש שרק מִי שִׁישׁ בְּמִינָה איסור
 105 טְרִיפָה היא זו שטיהרה תורה את חלבו מטומאה, יִצְתָהּ זו נבלת
 106 בהמה טמאה שִׁאִין בְּמִינָה איסור טְרִיפָה, שלעולם היא אסורה ואין
 107 בטריפתה איסור נוסף על איסור טומאתה. ומעתה יש גם לדחות את
 108 דבריך שאמרת שממה שנאמר 'טריפה' בנבלת עוף טהור יש ללמוד
 109 שטריפה ששחטה מטמאת בטומאת בית הבליעה, משום שְׁחֵבֵא נְמִי
 110 [גם כאן] יש לומר שבא הפסוק לְמַעוֹטֵי עוֹף מִטְמָא שִׁאִין בְּמִינָה
 111 איסור טְרִיפָה, וכך כוונת הפסוק, שטומאת נבלת עוף בבית הבליעה
 112 אינה נהגת אלא בעוף טהור שיש במינו איסור טריפה, ואינה נהגת
 113 בעוף טמא שאין במינו איסור טריפה, שהרי הוא אסור בין נטרף ובין
 114 לא נטרף. ושבה איפוא השאלה הראשונה, מנין לרבי יהודה שאין
 115 שחיטת עוף טריפה טהור מטהרתו מטומאת בית הבליעה.

1 רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מִטְמָא בבית הבליעה, שאין מליקה מועילה
 2 בטריפה (ואף לא שחיטה), והרי היא כנבילה המטמאת בבית
 3 הבליעה.
 4 המשנה מביאה את טעמו של רבי מאיר: אָמַר רַבִּי מֵאִיר, יש ללמוד
 5 קַל וְחֹמֶר, אִם נְבִילָת בְּהֵמָה, שְׁטוּמְאָתָה חמורה שהיא מִטְמָאָה
 6 בְּמִנְעַ וּבְמִשָּׂא, שְׁחִיטָתָהּ של הבהמה מְטַהֶרֶת טְרִיפָתָה מִטּוֹמְאָתָה,
 7 שאף בהמה טריפה מועילה השחיטה שלא תטמא טומאת נבילה,
 8 נְבִילָת הָעוֹף שְׁטוּמְאָתוֹ קלה העוף מְטַהֶרֶת טְרִיפָתוֹ מִטּוֹמְאָתוֹ – האם אֵינוֹ
 9 דִּין שְׁתָּהָא שְׁחִיטָתוֹ של העוף מְטַהֶרֶת טְרִיפָתוֹ מִטּוֹמְאָתוֹ –
 10 שתועיל שחיטת עוף שהוא טריפה, שלא יטמא טומאת נבילה בבית
 11 הבליעה. ומעתה נלמד משחיטה למליקה בבנין אב, מֵה מְצִינֵי
 12 [כשם שמצאנו] בְּשְׁחִיטָתוֹ של עוף שְׁחִיטָתָהּ [מתירה את
 13 העוף] לְאִבְיָלָה, וְהִיא מְטַהֶרֶת טְרִיפָתוֹ מִטּוֹמְאָתוֹ, כאמור, אָף
 14 מְלִיקָתוֹ שְׁחִיטָתוֹ [מתירתו] בְּאִבְיָלָה, תְּטַהֵר את טְרִיפָתוֹ
 15 מִיָּדֵי טּוֹמְאָתוֹ, ועוף שנמלק לא יטמא בבית הבליעה.
 16 המשנה מביאה דעה שלישית: רַבִּי יוֹסִי אָמַר, דִּיָּה לנבלת העוף
 17 שיהיה דינה כְּנְבִילָת בְּהֵמָה מוננה היא למדה, שכשם שבבהמה
 18 טריפה שְׁחִיטָתָה מְטַהֶרֶת מִיָּדֵי נְבִילָה וְלֹא מְלִיקָתָה, משום שאין
 19 מליקה בבהמה, כך בעוף טריפה שחיטתו טהורנו מידי נבילה ולא
 20 מליקתו.

גמרא

21 שנינו במשנה שרבי מאיר לומד ששחיטתו של עוף מטהרתו מידי
 22 טומאת נבילה, מקל וחומר מבהמה, ושוב הוא למד זאת גם על עוף
 23 שנמלק. רבי יוסי עונה על כך שאין ללמוד טהרה לעוף במליקה
 24 משום שאין המליקה קיימת בבהמה שממנה הוא למד, שכן 'דיו לבא
 25 מן הדין להיות כנידון'.
 26 הגמרא מבארת את טעמו של רבי מאיר. מקשה הגמרא: וְהָאֵם רַבִּי
 27 מֵאִיר לֹא דְרִישׁ מִיָּדָה זו של 'דיו לבא מן הדין להיות כנידון', שאין
 28 ללמוד מחמור לקל להקל בו יותר מבחמור וכן מקל לחמור להחמיר
 29 עליו יותר מבקל[שעל כן למד מבהמה לעוף להקל בו במליקה יותר
 30 מבהמה שבה אין מליקה מטהרת, וְהָאֵם [והלא] מִיָּדָה יותר
 31 דְּאִוְרִייתָה הוּא, דְּתִנְיָא בברייתא [המפרשת את שלוש עשרה
 32 המידות שהתורה נדרשת בהן] שהתורה נדרשת גם מדין קל וחומר,
 33 ומפרשת הברייתא, מה שהתורה נדרשת מִדִּין קַל וְחֹמֶר, בִּיצֵד
 34 לַמְדוּנָה, שנאמר לגבי מרים שנוף בה הקב"ה [במדבר יב יד] וְיֵאמַר ה'
 35 אֵל מֹשֶׁה וְאַבְיָה יִרְק יִרְק בְּפִיָּה וְגו' הלא תְּכַלֵּם שְׁבַעַת יָמִים, והיינו
 36 שאם היה אביה נוחף בה הלא היתה נכלמת שבעה ימים, קל וחומר
 37 לניזיפת הקב"ה, ונאמר שם בהמשך שעל כן תִּסְגַּר שְׁבַעַת יָמִים מִחוּץ
 38 לַמִּתְנָה וְאֶת־תְּאֵסֶף, שתהגוף ניזפה שבעה ימים. ויש לשאול, שהלא
 39 אם ניזפת האב מכלימתה שבעה ימים, קַל וְחֹמֶר לניזיפת הַשְּׂכִינָה
 40 שתכלימה אֲרַבְעָה עָשָׂר יוֹם, שודאי שניזפת השכינה חמורה הרבה
 41 יותר מניזיפת האב, ומדוע לא למדו מן הקל וחומר אלא לשבעה ימים
 42 כניזיפת האב. אֲלֵא מוכח מכאן שרִישׁ לְבָא מִן הָדִין לְהִיּוֹת דִּינָה בְּנִדוֹן
 43 שממנו הוא למד, ואין להחמיר בניזיפת הקב"ה יותר מניזיפת האב
 44 ממנה היא נלמדת. מעתה קשה מדוע אין רבי מאיר דורש 'דיו זה,
 45 והוא מיקל בעוף יותר מבהמה שממנה הוא למד.
 46 מתרצת הגמרא: אָמַר רַבִּי יוֹסִי רַבִּי אֲבִין, רַבִּי מֵאִיר קָרָא אֲשֶׁכַח
 47 וְקָדְרַשׁ – פסוק מצא וְדָרְשׁוּ, שנאמר לאחר פרשת טומאת נבילה
 48 וְשָׂרְצִים (ויקרא יא מו) 'אֵת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף', ויש לשאול, וְכִי
 49 בְּאִיזוֹ תּוֹרָה שְׁוֹתָהּ [–דומיה] בְּהֵמָה לְעוֹף וְעוֹף לְבְּהֵמָה, הלא נבלת
 50 בְּהֵמָה מִטְמָאָה בְּמִנְעַ וּבְמִשָּׂא ואילו נבלת עוף אֵינוֹ מִטְמָאָה בְּמִנְעַ
 51 וּבְמִשָּׂא, וכן נבלת עוף מִטְמָאָה בְּנִדָּים אֲבִית הַבְּלִיעָה ואילו נבלת
 52 בְּהֵמָה אֵינָה מִטְמָאָה בְּנִדָּים אֲבִית הַבְּלִיעָה, הרי שאין בהמה ועוף
 53 דומים זה לזה, אֲלֵא באה התורה לִוְדָּה לָהּ שיש להקיש עוף לבהמה
 54 וללמוד דימנה, מֵה בְּהֵמָה, דְּבָר שְׁמִכְשִׁירָה [–שמתיירה] לְאִבְיָלָה,
 55 דהיינו שחיטתה, מְטַהֵר את טְרִיפָתָה מִטּוֹמְאָתָה, אָף עוֹף, דְּבָר
 56 שְׁמִכְשִׁירוֹ בְּאִבְיָלָה, דהיינו שחיטתו בחולין ומליקתו בקדשים,

המשך ביאור למס' זבחים ליום שלישי עמ' ב

1 דוחה הגמרא: עוף טמא שאינו מטמא לרבי יהודה, מ'נבילה' נפקא
2 ליה [–הוא לומד זאת], דתנא, רבי יהודה אומר, יכול תהא נבלת
3 עוף טמא מטמאה בנדים אבית הפליעה כנבלת עוף טהור, תלמוד
4 לומר (ויקרא כב ה) 'נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה', ופסוק זה
5 מדבר בנבלת עוף המטמאת באכילתה בבית הבליעה, וכיון שכבר
6 נאמר פסוק אחר על טומאת בית הבליעה, על כרחך שבא פסוק זה
7 לדרוש שאין טומאת נבילה בעוף טמא שטומאה זו תלויה באכילה

8 וכאמור בפסוק שלא יאכל נבילה לטמאה בה, וללמד שאין טומאת
9 בית הבליעה אלא במי שאיסורו באכילה הוא משום 'בל תאכל
10 נבילה' והיינו עוף טהור שבמיתתו אסור משום נבילה, ויצא זה – עוף
11 טמא שאין איסורו באכילה משום 'בל תאכל נבילה' אלא משום
12 'בל תאכל עוף טמא', שבו לא נאמרה טומאת בית הבליעה. וכיון
13 שהתיבה 'טריפה' אינה נצרכת ללמד על עוף טמא שלא יטמא, הרי
14 הוא בא ללמד שטריפה ששחטה מטמאת בבית הבליעה.